

Hol halt meg Beck Ö. Fülöp szobrászművész

Német katonák lőtték agyon a Kékgolyó utcában?

Beck Ö. Fülöp szobrászművész halálának 25. évfordulójáról két hete emlékeztünk meg lapunk hasábjain. Halálának dátuma feltehetően 1945. január 28. Bizonyosat senki nem tud, felesége, ismerősei 1945. január 27-én látták utoljára, azóta senki nem tud róla, halálának körülményeit senki sem ismeri.

1

A művész halálának évfordulóját követően Borsos Miklós szobrászművész „Beck Ö. Fülöp eltűnésének hiteles története” címmel cikket írt lapunk 1969. február 8-i számában, közölte, hogy Beck Ö. Fülöp 1944 végén és 1945 elején feleségével együtt a XI. kerület, Jagello utca 22. szám alatti villában tartózkodott hónapokig; 1945 januárjában a németek a Sashegyről visszahúzódva a Jagello utca 22. számú házat és pincéjét is igénybe vették, a kis villának kettős pincéje volt, az egyikben német katonák voltak, a másikban pedig Beck Ö. Fülöp szobrászművész; január 27-én becsapódást kapott a ház, a bal oldali pincébe a német katonák elpusztultak, Beck Ö. Fülöp pedig elhatározta, hogy lemegy az akkori Margit körúti (ma Mártírok útja) Ferencs kolostorba, ahol a prior jó barátja volt, és ott húzódik meg. Hiába kérelték, a szomszéd pince még ép, hajthatatlan volt, felesége és barátai kérése ellenére elindult január 28-án: akár a Bószórményi út felé, akár az Alkotás utca felé ment — mind a két útvonal még tűz alatt volt —, nem jutott el a kolostorba, és nem is tért vissza sohasem. Borsos Miklós a közlések után felhívással fordult az olvasókhöz: jelentkezzen, aki 1945. január 28-át követően látta Beck Ö. Fülöpöt, illetve közölje, ha tud halálának körülményeiről.

A felhívás után egy levél érkezett...

2

A levél:

„Tisztelt Szerkesztőség!

Borsos Miklós február 8-i levele Beck Ö. Fülöp eltűnéséről felidézett bennem egy 1945 januári szörnyű emléket, amely összefüggésbe hozható a művészrel.

Akkoriban a XII. kerület Kékgolyó utca 10-ben laktam, ezen a páros oldalon mindvégig németek voltak, szemben, az akkori Siesta Szanatóriumban pedig szovjet csapatok. Valószínűleg január 28-án, a kora délutáni órákban, a németek a sanatórium előtt lelőttek egy idősebb, fehér szakállú férfit, aki fehér kendőt lengetve jött a Déli pályaudvar felől, a kórházba akart bizonyára menni. Még órákig jajgatott az úttesten, később betemette az alkonyatkor meginduló sűrű hóesés.

Emlékezetem szerint ez a férfi magas, korpulens ember volt, fekete kucsában, szür-

ke télikabátban, talán sétabot is volt nála. Hófehér szakállá volt.

Édesanyám úgy emlékszik, a szakállas holttestet a bejárat előtt feküdt, szerinte a halott nem volt aggastyán, talán 55—60 éves lehetett, szakállá, bajusza nem tiszta ősz, fekete sapka (barét?) volt a fején, szürke kabátja kockásan mintázott volt. Bajusza mintha pedert lett volna. A legtisztábban a fogaira emlékszik: özszezárt fogsorában igen jellegzetes, úgynevezett „lapátfogak” voltak láthatók.

Az eltűnés helye és ideje lehetővé teszi, hogy ez a szakállas férfi Beck Ö. Fülöp is lehetett. Talán föllelhető még az a fiú, aki a Kékgolyó utca 10-ből látta és velem is közölte az esetet: Kiss Kálmánnak hívták. Házbeli volt, a kórház akkori főportása, Patakfalvi (István?), aki talán tud valamit az elföldelésről (a kórházban nagy tömegsír volt).

Homoródi József hírlapíró, Tatabánya, V. ker., Győri út 16/a.”

A levél kézhezvétele után telefonon felhívtuk Borsos Miklós szobrászművészt, aki nagyon jól ismerte Beck Ö. Fülöpöt, Borsos Miklós a személyleírás ismertetése után közölte: a Kékgolyó utca 10. előtt 1945. január 28-án a németek által lelőtt férfi azonos lehetett Beck Ö. Fülöppel.

A Kékgolyó utca 10. számú házba indultunk, hogy felkeressük a szemtanúkat, Kiss Kálmánt és Patakfalvi Istvánt...

3

A Kékgolyó utca 10. számú házban sem Kiss Kálmán, sem Patakfalvi István nem található. A régi lakók Kiss Kálmánra nem is emlékeznek, a név sem ismerős, de állítják, húsz évvel ezelőtt Patakfalvi, a Siesta Szanatórium egykori főportása még a házban lakott. Elköltözött, hogy hová, nem tudják. A házfelügyelő csak egy 1965-től keltezett lakónyilvántartó könyvet tud felmutatni. Ebből sem állapítható meg Patakfalvi új lakóhelye; felkutatására sincs remény, személyi adatai ismeretlenek.

Az egykori Siesta Szanatórium ma az Országos Onkológiai Intézet. A személyzeti osztály vezetőjétől kérünk segítséget: talán dolgozik még valaki a kórházban, aki ismerte Kiss Kálmánt, vagy Patakfalvi Istvánt.

A személyzeti osztályon mind a két név ismeretlen, de azonnal felhívják telefonon — a lakásán — Németh Lajos nyugdíjast, a kórház egykori gondnokát. A gondnok Beck Ö. Fülöp halálának körülményeiről semmit sem tud, de közli: a környéken elhalt személyeket 1945 elején a kórház udvarán közös sírba temették, a közös sírt, egy év múltán, 1946 közepén szüntették meg, a halottakat exhumálták, a régi Némethölgyi temetőbe közös sírba hantolták. Ennyit tud, többet semmit.

A XII. kerületi kapitánysághoz fordulok segítségért, a Kékgolyó utca 10. számú ház régi, leadott lakókönyveiben talán még megtalálhatók Patakfalvi István személyi adatai. A kutatás eredménytelen: Patakfalvi neve a leadott lakókönyvben nem szerepel.

A szemtanúk felkutatásának folyamata megreked.

Ismét visszatérek az Onkológiai Intézet személyzeti osztályára. Harminc perc után előkerül Patakfalvi egykori főportás 1945-ben kiállított személyi lapja. Kiderül, kérszemneve nem István, hanem Pál.

Patakfalvi Pál személyi adatainak birtokában keresem és megtalálom Patakfalvi lakcímét.

Két órán belül indulok a helyszínre. A 72 éves Patakfalvi Pál a Városmajor utca 27-ben lakik.

4

Patakfalvi Pál rövid vallomása:

— Valóban, 1945. január 28-án a Siesta Szanatórium főportása voltam. De én Beck Ö. Fülöp halálának körülményeiről nem tudok. Én a Ráth György utcai főportán teljesítettem szolgálatot, a Kékgolyó utcai bejáratnál egy másik portás volt. Arra emlékszem, hogy a főportán keresztül a közös sírhoz hozott holttesteket én lajstromba vettem, mindegyik személyazonosságát megállapítottam, nevét felírtam, de Beck Ö. Fülöp nevére nem emlékszem. Szakállas arcára sem. Ha a Kékgolyó utcában halt meg, akkor az ottani portán keresztül vitték a közös sírba, én erőll nem tudok, azoknak neveit nem én írtam fel. Különbösen is, a halottakról vezetett névsor még 1945-ben elveszett. Azt tudom mondani, próbáljam megkeresni a Kékgolyó utcai volt portást, fiatal fiú volt, neki látnia kellett a halálesetet, ennek a fiúnak a neve Kiss Ferenc... Nem Kiss Kálmán, a tatabányai levélíró a keresztnévre rosszul emlékszik, Ferenc a keresztnéve. Évekkel ezelőtt találkoztam vele egyszer, úgy tudom, hogy abban a budai házban házfelügyelő, ahol Zöldfa Étterem van.

Abban a budai házban, ahol a Zöldfa Étterem van, sőt abban a háztömbben, egyik házban sincs Kiss Ferenc nevű házfelügyelő. Nem is hallottak róla. Nem ismerik.

Kérjük, hogy jelentkezzen Kiss Ferenc, a Siesta Szanatórium egykori portása.

H. Barta Lajos